

Author

Title

Imprint

M. Palionis

Prieš Vēją Nepapusi

Komedija Trijuose Aktuose

CHICAGO, ILL.
Turtu ir spauda "Lietuvos", 3252 So. Halsted Street.
1911 m.

M. Palionis

Prieš Vēją Nepapusi

Komedija Trijuose Aktuose

CHICAGO, ILL.
Turtu ir spauda "Lietuvos", 3252 So. Halsted Street
1911 m.

Šio veikalo autorius, Mykolas Palionis, yra miręs 1908 m. sausio mėnesyje. Mirė turėdamas 37 metus amžiaus. Velionis buvo savo laiku vienas įžymesnių Peterburgo lietuvių artistų-mylėtojų. Dalyvaudavo beveik kiekviename lietuvių vaidinime, ar atlikdamas svarbesnes roles bei režisuodamas, ar deklamuodamas eiles, dažnai jo paties parašytas. Besirūpindamas, kad lietuviams scenoje būtų daugiaus kas parodo, iš lenkų kalbos išvertė draug su p. K. B—a komedijas: *Dėdė atvažiavo, Geriaus vėliaus, negu niekad* ir *Žilė galvon — velnias vuodegon.* Pastarąją vertė vienas pats. Pagalios sumanė parašyti originališką komediją iš lietuvių ūkininkų gyvenimo. Sumanymas gimė, rods, 1904 metais. Liuosomis nuo darbo valandomis (velionis tarnavo gelžkelių ministerijos departamente) pradėjo rašyti komediją, kuriai paskiau davė vardą: *Jau prieš vėją neb'papusi.* Rašydamas, dalimis paskaitydavo ją savo draugams, ir jiems patariant, šį-tą taisydavo. Užbaigęs rašyti komediją, iš juodraščio perrašyti jos nebesuspėjo. Rankraštyje, iš kurio spausdiname, autoriaus ranka rašyta tik pirmojo akto pusė.

Veikiančios ypatos.

DAUNORAS, viensēdys, turtingas ūkininkas, 50 metų,
BARBORA, jo pati, 38 metų.
JULIJA, jo duktē (pirmosios pačios), 19 metų,
VERONIKA, jo podukrē, 17 metų.
RAGAIŠIENĒ, grįtelninkē, 65 metų.
ARVIDAS, Daunoro kaimynas, ūkininkas—bajorēlis, našlys, 60 metų.
ANTANAS, jo sūnus, 24 metų.
KATRYTĒ, Arvidų tarnaitē, 25 metų.

I aktas — Daunoro seklyčioje.
II aktas — Ragaišienēs grįčioje.
III aktas — Arvido namuose.

I. AKTAS.

Daunoro Seklyčioje.

1. Veronika *(viena).*

VERONIKA (*jieškodama po stalnyčias:*) Kur ji būtų dējusi tas žirkles? Užkišo gal ir pati nežino kur. (*Pradžiugus*) Aha! Julēs cukierkos! Bus man. (*Valgo cukierką, mazgelį įsideda už ančiaus, toliaus bejieškodama išima kalendorių*). O gi čia kas do raštai?! (*Žiūri prisikišusi*) Kalendorius! (*Varto*). Reikia pažiūrēti, koks bus šiandien oras — ar bars mama su patēviu, ar ne?! (*Eina prie komodos, atidaro vieną šēpelę*).

2. Veronika ir Barbora.

BARBORA (*įeina bardamosi*). Ką tu te landai? Sakiau, kad žirklēs už veidrodēlio ant komodos.

VERONIKA. Ar aš kalta, kad neišgirdau kaip sakei ar komodoj, ar po komodos, ar ant komodos. — Aš jieškau, kąme žinau.

BARBORA. Cit, kad nē žodžio daugiaus. Kas tai matē: tu jai žodį, o ji tau dešimtį. Kaip matai pasakysiu tēvui, — jis tave suvaldys!

VERONIKA. Tevaldo jis savo dukterį, o ne mane. Kas aš jam? Jis neturi tiesos kišti prie manęs pirštų.

BARBORA. Na, na, jau gana bus! be jokių tiesų! Eik geriaus pažiūrēk, kame tēvas ir paklausk, ar greitai męs važiuosime.

VERONIKA. Sakytum geriaus patēvis! (*Eina prie durų*).

BARBORA (*sulaiko Veroniką už rankos*). Palaukk! O gi čia kas pas tave pūpso?! Ko čia prisikimšei?

VERONIKA. Da bent ko! Kas gi čia bus daugiaus — nieko čia nēra!

BARBORA. Kaip tai nieko? (*Siekia, Veronika traukiasi*). Duokš, — tuoj parodyk!

VERONIKA (*nenoroms, užgēdinta išima iš užančiaus mazgelį, tame tarpe įeina Daunoras*).

3. Tos pačios ir Daunoras.

DAUNORAS (*įeidamas, terpduryje*). Gerai, gerai, tepk ratus, tuoj važiuosime. (*Įējęs, piktai:*) Na, gi čia kas do varžytinēs!? Ko jum pritrūko? Nusitvertumēt bent kokį darbą, vadinasi? — Žiūrēikt geriaus, kad viskas būtų prirengta kelionei.

BARBORA. Mūsų viskas jau padaryta; — maišelis su užkanda jau šit senai pritaisytas: įdējau sviesto, dešros, virtos mēsos, — visko užteks, da ir liks.

DAUNORAS (*pamēgzdžiodamas:*) Visko tai visko, o druskos gal kaip anądien sakysite užmiršome. Jau dēku jums už lašinius be druskos, vadinasi.

BARBORA. Varut, eik paklausk Julēs, ar įmezgē druskos.

VERONIKA. Tuoj! (*Skubiai padeda cukierkas už veidrodžio ant komodos*). Bet tur būt užmiršo — ne druska jai rūpi. (*Išeina*).

4. Daunoras ir Barbora.

DAUNORAS (*išmetinēdamas:*) Tat tau ir viskas. Eik paklausk. (*Juokdamos*) Cha, cha, cha, taip sakant, vadinasi, viskas.

BARBORA (*palengvo, raižydamosi:*) Pakaks jau, — bus viskas.

DAUNORAS (*pamēgzdžiodamas:*) Viskas, viskas, o pati tai dar lig šiolai, vadinasi, šaltai tebesiraižo. Kaip reiks važiuot, tai tada šokinēs. — Važiuot, tai važiuot. — Į jomarką visad kuo anksčiaus, tuo geriaus, ar mainyt, ar parduot. — Vedu tat dvejetą: palšokę ir laukšį. — O gal permislijai, gal jau nebevažiuosi?

BARBORA (*karštai:*) Kaip tai nebevažiuosiu?! — Tiek man visokių reikalų! Vienok nēra ko jau taip skubintis, — suspēsime. — Šit sejoną persisegsiu ir važiuok. (*Išeina*).

5. Daunoras.

DAUNORAS (*vienas*). Nēra ko sakyt — apsukrios gaspadinēs. Kad neprimintumai, tai ir nevalgęs nekartą paliktumai. — Nieko regis nemato, vadinasi.... (*Po valandēlēs:*) Tikras vargas, kad viskas lieka ant moterų apžiūros. — Visi kampai aplūžę — apgriuvę — meška koją nusilaužtų. — Vienam sunku viską apeiti. Joms tik visokios parēdnēs terūpi. — Šit, ir šiandien mano poniai ar tai mažai reiks išduoti. Kiek tai ištraukia iš kišeniaus tie visoki moteriški niekniekiai, net baisu. — Kaip buvau palikęs su savo viena Julyte, tai da galēdavau užganēdinti jos reikalus, bet dabar, antrą kartą vedęs ir su pačia užaugusią dukterį par-

sivedęs, nebežinau, kaip ir išsisukti, vadinasi, — tai šio, tai to vis joms reikia. (*Užsimąsto*) Daug išlaidų visokių, bet nemažai ir naujų rūpesčių dygsta. — Tat, jau nekartą girdėjau nuo žmonių, kad mano Julytė, vadinasi, įkrito į akį tam šunsnukiui.... Ir pasakoja, kad vakar, nēsant man namie, drįso būti čia mano namuose tas, vadinasi, šunymalas — mano priešo Arvido sūnus. Tas senis visad darē man visokius nemalonumus ir pasityčiojimus už mano piršlybas prie jo sesers, užtat dabar aš, kad ne jam, tai jo sūnui atidēkavosiu. — Jie dideli ponai, o aš, aš savo kieme irgi, vadinasi, ką noriu, tai ir darysiu. — Nēr ko sakyt, pajuto šiltos mēsos šmotą, vadinasi, (*juokiasi*) cha! cha! cha! vadinasi. Ar matei, šunbajore, savo ausį, taip ir mano dukterį su jos pasoga regēsi. (*Po valandēlēs:*) Vienok, kaip ne kaip, laikas ir į jomarką. — Barzdą reikētų nusigrandyti. (*Eina prie komodos, pažiūri į veidrodį, ješko ant komodos, nekantriai:*) Niekas nepabūva ant vietos, — buvau padējęs čia skustuvą, o dabar jau nebēra. — Na, o gi čia kas do mazgas?! (*Paima mazgelį su cukierkomis, atmezgęs nusistebi*). Cukierkos! Iš kur tai?! — Aš dejuoju, kad išlaidoms nēr galo, o čia ir-gi juk piningai, vadinasi. — Kam tai atējo į galvą mētyt piningus ant tokių niekų?! Jau to gana — toliaus nebgaliu kęsti! (*Meta cukierkas į pastalį*).

6. Daunoras ir Barbora.

BARBORA (*įeina*). Na-gi čia ką blaškai?

DAUNORAS (*piktai, skubiai vaikščiodamas:*) Tą, ant ko tu be reikalo mētai piningus.

BARBORA. Ant ko čia aš mētau piningus be reikalo? (*prieina, žiūri į pastalį*). Cukierkos! — Kame gi tu jas radai?

DAUNORAS (*taip pat*). Kame buvai padējusi — ant komodos, vadinasi....

BARBORA. Aš padējau!? Ant komodos? parsižegnok, žmogau, — pats nežinai ką tauški. — Imk tu jas sau ir valgyk.

DAUNORAS (*taip pat*). Dēku. — Užteks man, vadinasi, ir tų pipirų, kokius, vadinasi, kasdien turiu nuo jūsų. Nusipirkai, tai ir naudokis.

BARBORA. Aš tau sakau, kad nē matyt jų nemačiau. — Gal mergaitēs vakar parsinešē iš miestelio.— Tuo sužinosiu. (*Eina prie durų*).

DAUNORAS (*taip pat*). Koki tu, tokios ir tavo dukteris. (*Ješko skūstuvo*).

BARBORA (*tarpduryje*). Neužmiršk, kad viena nemano! (*Šaukia:*) Varut, Varut! Eik čia greičiaus, — tēvas šaukia.

7. Tie patįs, Veronika ir Julija.

VERONIKA (*įeina*). Ko dar prireikē? — Bulvienē išbēgs — jau verda.

BARBORA. Sakyk, kas padējo ant komodos cukierkas ir kieno jos?

VERONIKA (*nuleidus akis:*) Padējau aš, o kieno nežinau.

DAUNORAS (*piktai:*) Kaip tai? tu padējai ir nežinai kieno, vadinasi! (*Neramus stovi prie komodos, belsdamas pirštais į jos kampą*).

JULIJA (*įbēgdama:*) Kas čia darosi! Niekas nežiūri puodų, — bulvienē baigia bēgti.

VERONIKA (*išbēgdama, suplojus rankomis:*) Ar aš nesakiau!

8. Daunoras, Barbora ir Julija.

BARBORA (*Julijai:*) Ką jus čia užsimanēt pirkinēt cukierkas ir blaškyt po kampus. — Šit tēvas rado ant komodos.

JULIJA (*sugēdinta*). Nieks jų nepirko.

BARBORA. O gi iš kur jos?

JULIJA (*taip-pat:*) Vakar Arvidų Antanas, jodamas pro šalį, sustojo atsigerti ir paliko.

BARBORA. Girdi, tēve, cukierkų niekas nepirko, o tik paliko jas Arvidžiukas.

DAUNORAS (*piktai:*) Arvidžiukas!? O ko jis čia lando? Gal savo meilę nori parodyt?! — Išvaikysiu aš jums vējus ir galvos, vadinasi! (*Julijai, grumodamas pirštu:*) Atmink, kad aš viską žinau, vadinasi, matau, ir pasakau tat, jog jokio sēbravimo su tais plikbajoriais nedaleisiu. — Gana jau jie man įkirējo. — Ir žiūrēk, kad tu man daugiau su tuom "ponaičiuku" ir jo cukierkomis nesigirtumai, nes aš kantrus, vadinasi, lig laikui. — Žinau aš viską, užtat, vadinasi, jaigu išgirsiu da tą pat, tai minēk — išmesiu ir tave podraug su juo ir jo cukierkomis.

JULIJA (*nedrąsiai:*) Aš jo neprašiau.

BARBORA. O kam priēmei?

JULIJA. Juk nemesi pro langą, jai paliko.

DAUNORAS (*laikydamas rankoj diržą ir skustuvą, Julijai:*) Gana! Eik atnešk karšto vandens barzdai skusti.

JULIJA (*eidama, į šalį:*) Matyt tai pamotės pranešimas. (*Išeina*).

9. Daunoras ir Barbora.

DAUNORAS (*karštai:*) Tegul jis dar kartą apsilankys, — pakelsiu aš jam tada pirtį, kad gal čiaudės, vadinasi.

BARBORA. Nē tu gituok nē karštinkis. — Żmonēs, kaip żmonēs, dagi bajorai, — turi turtingus gimines, o kad mergaitē tinka, tai kam kliudyt, — tegul suseina ir ima. Kur gi tu jas dēsi? — Nelaikysi juk użpečkyje, kolai paliks senoms mergomis. — Kad ne viena, tai kita tegul eina, jaigu tinka ir gana. Varutei irgi juk sukako 17 metų. (*Eina prie komodos*).

DAUNORAS, (*statydamas veidrodį ant stalo, piktai:*) Nors jie ir grafais, kuningaikščiais, vadinasi, būtų, nevirsiu aš su jais košēs. — Senis ant tiek man įkedējo su savo bajorystēmis, vadinasi, kad negalima to użmiršti; — jis visada perdaug didżiavosi, dēlto nenoriu aš su jais daugiaus jokių reikalų turēti ir susitikti.

BARBORA. Senis tai senis, bet kuom gi vaikas kaltas? Sūnus, kaip matyti, visai geras żmogus: — nesišalina nuo kaimynų; — iš visko matos — żmogus żmoniškas, tai ir elgimos kitoniškas. (*Dēsto daigtus komodoje*).

DAUNORAS (*piktai:*) Taip, tegul sau nesišalina, o aš, vadinasi, nenoriu prisileisti. Jie tebesididżiuoja savo gyme, bet ką reiškia šiandien jų bajorystē? — Pliki kulnai, ir gana. — Skoloj lig ausų, — ir vis tik pučiasi, (*pamēgzdżiodamas*) pania, pania — rods kas żin kas, vadinasi....

10. Tie patįs ir Julija.

JULIJA (*įneša karšto vandens stiklą, nedrąsiai:*) Juozas klausia, ar greitai važiuosite, — sako jau arkliai paēdę ir viskas prirengta. (*Stato stiklą ant stalo*).

DAUNORAS. Tuoj, tuoj. — Šit apsigrandysiu, užkąsime ir netruksime. (*Rengiasi skustis*).

BARBORA (*Julijai*). Rengk pusryčius.

JULIJA (*lētai:*) Jau galima valgyti — į bulvienę įdējau išnaujos ir užbaldžiau rytikščiu pienu, — pastačiau tik dar truputį praaušti. (*Išeina*).

DAUNORAS (*muilindamas smakrą:*) Pas mane, vadinasi, jau visad taip: gerai, tai gerai, o ne — tai minēk. Taip ir su tais bajorpalaikiais! Daviau sau žodį nesēbrauti su jais ir po visam. (*Pradeda skusti barzdą*). Ne tik ką nenoriu mislyt apie dukters išdavimą, bet, vadinasi, ir kumelēs jiems neparduočiau.

JULIJA (*įneša garuojantį bliūdą, pastato jį ant stalelio prie durų, dēsto šaukštus, neramiai žvalgydamosi*). Jau galima ir valgyt.... Ant karštos bulvienēs ir svečių sulaukēm.

BARBORA. Kokių svečių?

JULIJA. Abu Arvidu atkako — negražu tik, niekas neišējo sutikti.

DAUNORAS (*šokdamas iš vietos:*) Arvidas! kokie velniai jį čia nešioja! (*Julijai*) Žiūrēk, ar tikrai jis!

JULIJA. Jis, jis.... Gerai mačiau! (*prie lango*) Šit riša arklius prie stulpo pagal šulnį. (*Pasilieka prie lango*).

DAUNORAS (*meta skustuvą*). Ge jis pasiuto! Ko jam reikia? — Nenoriu aš jo nē matyt! Pasakykit, kad manęs nēr name.... kad išva-

žiavau į miestą, — kad.... kad.... neduos nē pavalgyt, nē nieko paveikt! (*Bēga prie durų*). Galiu da sutikt! Aha! (*Šoka pro šalinį langą*).

BARBORA (*nustebusi*). Ar jis iš galvos išējo!? Šokt pro langą su numuilintu snukiu. — Dieve mylēk, da galvą gali nusisukt. (*Julijai*) Apkraustyk stalą.

JULIJA (*skubiai padeda skustuvą su muiline ant komodos ir toliaus ruošiasi, Arvidams įējus, stovi prie komodos, tyli*).

11. Barbora, Julija, Arvidas ir Antanas.

ARVIDAS (*įeina su Antanu*). Tegul bus pagarbintas.... Labas rytas. (*Rūpestingai kamšo kaklaryšį, patampo apykaklę, dairosi aplinkui, šypsodamas*).

BARBORA. Ant amžių.... Netikēti sveteliai, — meldžiu sēstųs.

ANTANAS. Kaip sveikos mūsų kaimynēs! (*Sveikina abi moteris, paduodamas ranką. Kalbant Arvidui su Barbora, šnibžda su Julija prie komodos, paēmęs į ranką kalendorių*).

ARVIDAS. Dēku, pandze, męs tik ant valandēlēs su reikalēliu, kurs ir stačioms gali būti atliktas. (*Pažvelgęs į Antaną, nuduoda nekantrumą*).

BARBORA. Tamsta, nors ir artimas mūsų kaimynas, bet taip jau niekad nenori užsukti pas mus. (*Grįžtelējus į Antaną:*) Šit Antaniukas, ačiu, tai kas kita....

ANTANAS. O, žinoma, žinoma.... tik aš gal pertankiai, nes tik vakar buvau, o dabar vēl....

ARVIDAS (*sumišęs*). Su juom kita byla.... Aš gi, aš, pandze.... nē tai per nenorą, o tik taip sau, kaip tai pasakyt, iš seno, pandze,.... o po antra nebuvo stataus reikalo.... Šiandien gi, dagirdęs, kad parsiduoda kumelaitē, użsukau, norēdamas ją nusipirkti.... Na, a gi, pandze, gaspadorius kame?

BARBORA (*sumišusi*). Ne, ne, jis anksti iš ryto išvażiavo jomarkan ir išsivedē arklius.

ARVIDAS. O, tai ir pramiegojome, pandze.... — vakar, kada berniukas pasakē, būčiau galējęs tikrai nupirkti, bet sūnulis użtikrino, kad suspēsime iš ryto. Tai gi mat suspējome, pandze.... Vienok nēr ko veikt, — taip matyt, pandze, likta. — O gal da użspēsiu neparduotą — reikia skubinties. Sudiev tamstoms! (*Nulenkia galvą*). Antuk, galim keliaut, jok tu namo, o aš, pandze, skubinsiu į miestą. Prižiūrēk šeimynininkus, kad ilgai, pandze, nepoguliautų. (*Išeina kosēdamas*).

ANTANAS. Gerai, gerai, tēvel, aš tuojaus einu.

BARBORA (*išlydēdama Arvidą:*) Sudiev, sudiev. Be reikalo Tamsta taip skubiniesi! (*Išeina paskui Arvido*).

12. Antanas ir Julija.

ANTANAS (*apsidairęs, pažiūri pro langą:*) Kad tik mano arklys nenusitrauktų.

JULIJA. Nenusitrauks. Bene misliji skubintis?

ANTANAS. Mislyt nemisliju, bet reikētų, — mat nē siaip, nē taip....

JULIJA. Kas taip?

ANTANAS. Kad aš pasilikau su tavim vienas.

JULIJA. Kodēl?

ANTANAS. Kad mat.... paskui vēl kalbēs.... Vakar, tik spējau sugrįžti, o jau tuoj beveik visi žino.... šneka.

JULIJA. Kalbi tik; kaip mažas. Bijai ko?

ANTANAS. Bijot nieko nebijau, bet....

JULIJA. Ką tą bet, bet. (*Tempia Antaną prie kedēs*). Štai sēskis ir gana.

ANTANAS (*atsisēda ir tuojaus atsistoja*). Tu gal ir manai, kad aš noriu išeit..... Man tik taip nedrąsu.... (*Apsidairęs, paima jos abi ranki*). Ne! Žinai, Julyt, kaip man malonu su tavim pabūt, aš tik nenoriu, kad iš to išeitų da naujas nemalonumas, todēl ir sudiev! (*Krato jos abi ranki*). Žiūrēk tik būk pas Ragaišienę ant pusdienio — ten pasišnekēsiva. Sudiev! Žinai juk, kad aš myliu tave be galo! (*Eina prie durų, vesdamas Juliją už rankos ir šnibždēdamas jai į ausį*).

JULIJA (*terpduryje*). Gerai, gerai, sudiev! (*Uždarius duris, žiūri pro langą*).

13. Julija, Veronika, Barbora ir Antanas.

VERONIKA (*įeidama:*) Gana jau gana, gali da akis pražiūrēt, ilgai bežiūrēdama, — jau jo senai nebematyt.

JULIJA (*prie lango*). O gi kas tau darbo, snargle.... Ką tas tavo liežuviui kliūva. (*Vēl žiūri prisikišusi prie lango*).

VERONIKA. Kliūva, nekliūva, o tau balius bus! (*Linksmai apsisukdama*). Kam teks, kam neteks, o tau, striumbe, bus.... (*Traukia Juliją nuo lango*). Taip arti nelįsk prie lango, da gali stiklą išspaust....

JULIJA (*piktai*). Eik sau nelojus.

BARBORA (*įeina su Antanu, nešdama sūrį rankoje*). Ką čia jau taip tamsta skubiniesi, bene kas ten namie dega. Darbai niekur nepabēgs. Štai pasisēdēsime, pašnekēsime, užkąsime.... Kas tai matē, kad kaimynystēje užējus tuojaus bēgti, lyg ugnies pasigavus. (*Veronikai*). O kurgi tu žioplinēji? nē su svečiais nepasisveikinai, nē ko — vis tu slepies nuo žmonių.

ANTANAS (*paduodamas Veronikai ranką:*) Gal pana Veronika nenori su manim pasižint....

VERONIKA. Kodēl ne — aš buvau viralinēj ir nē žinot nežinojau, kad pas mus svečiai.

BARBORA (*sudavus Antanui per petį:*) Meldžiu sēsties. (*Veronikai*). Eik, Varut, atnešk užkandai sviesto, paimk ir peilį su torielka....

VERONIKA (*išeidama:*) Tuojaus.

BARBORA. O aš gal surasiu ką norint išgert.... (*Išeina*).

ANTANAS. Kam tai.... nereikia, nereikia!.... (*Prieidamas prie Julijos:*) Ko-gi tu taip liūdi nusiminus. (*Paima už rankos*).

JULIJA. Ar-gi tu nematai, nesupranti, kad aš viskame apeinama pamotēs....

ANTANAS. Ką čia.... nēr ko perdaug nusimint.... aš tai priešingai labai džiaugiuosi, kad galiu bent kiek ilgiaus pasilikti su tavim. Teisybē, visai to nesitikējau, kad taip susidēs: tik spējau išeiti ant kiemo, kaip ji, pamačius mane ištolo, skubindama iš klēties su sûriu, pradējo prašyt grįžt atgal ir verste vertē da pasilikti, nors aš ir be ypatingo prašymo ant to su džiaugsmu sutikau....

JULIJA. Aš irgi džiaugiuos, bet man nemalonu, kad ji čia taip sukasi....

BARBORA (*įeina su Veronika kumščiuodama ją*). Štai tuojaus bus galima užkąsti. (*Stato ant stalo alaus ąsotį*). Meldžiu tamstą sėstųs.

ANTANAS. Dėku. Bet visai tai be reikalo. (*Sėdasi, Julija pasilieka prie lango*).

BARBORA (*pildama alų:*) Tai da nuo šv. Onos užsilikęs alutis — meldžu ragaut. (*Stumia Veroniką prie stalo — ta atsisėda šalyp Antano*). Štai ir sūrelio su sviestu mėginkite.

ANTANAS (*valgo*). Dėku, dėku.... bet kodėl panelė Julija nenori su mumis?

BARBORA. Ji paspės, tik tamstą meldžiu kąsti. (*Julijai*). Eik tu, Julyt, pažiūrėt ugnį pečiuj, su ugnimi reikia atsargiai, taip daug nelaimių ji padaro per žmonių neatsargumą....

JULIJA (*išeina, pažvelgus į Antaną*).

ANTANAS. Žinoma su ugnimi visaip atsitinka. (*Neramiai apsidairęs:*) Vienok aš perilgai užsisėdėjau. (*Stojasi*). Dėkavoju už vaišes. Man jau laikas grįžti.

BARBORA. Už ką čia dėkavot, beveik nieko nekandęs. O skubinti Tamsta, tarsi kas veja.

ANTANAS. Nors rodos, kad skubinu, bet visgi perilgai užsisėdėjau ir ilgiaus pasilikti nebegaliu.... Dėku už viską ir sudiev. (*Paduoda ranką Barborai ir Veronikai ir išeina*).

14. Barbora, Veronika ir Julija.

BARBORA. Sudiev, sudiev.... prašome neužmiršti, tankiaus apsilankant. (*Veronikai*). O tu, kas tai matė, tyli visą laiką kaip koki kvailė, nemoki rodos liežuvio apversti.

VERONIKA. Tai ką aš šnekēsiu?

BARBORA. Ką šnekēsi.... Ot, prašytum valgyt, gert.... ir apskritai užimtum ir vaišintum kaip priguli svečią.

JULIJA (*įeina*). Neilgai svečias ir teviešējo....

BARBORA. Bene visą dieną jis čia sēdēs. O tu gal to norējai.

JULIJA. Nieko aš nenorējau ir nenoriu.... tik dyvina man, kodēl tētē nenori parduoti jiems kumelaitēs. Ar tai ne vis viena nuo ko paimti piningus.

BARBORA. Paklausk tu jo paties. Matai, kad jis nenori su jais nē susitikti ne tikt ko, o po antra, tu pati kuogeriausiai žinai visas priežastis.

JULIJA. Kokios-gi tai būtų priežastįs? Jokių aš nežinau.

BARBORA. Jai tu nenori prisipažinti, tai galiu tau pasakyti, jog mums viskas žinoma ir sakau tau, kad joki tavo nudavimai nieko negelbēs.... Tu viskame kalta. Sakē juk tau tēvas, kad mestumai jį iš galvos, nes nieko iš to nebus.... Aš irgi rūpinsiuosi, kad pas mus namie būtų ramumas ir tykumas. (*Išeina*).

VERONIKA (*eidama prie durų*:) Ar aš tau nesakiau.... (*Išeina*).

15. Julija.

JULIJA (*viena, griaudžiai*:) Už ką ji tai vis ant mano galvos krauna.... Žinau, kad tai čigonei nieko negana, nebeišsitenka ji čia, kliūvu aš jai; kasžin ką pritauzijo tēveliui ir vis tik taikindama geriaus savo dukrelei. Tēvas jai tiki — manęs nē klaust neklausia.... (*Po va-*

landēlēs) Kuom-gi aš kalta, kad jis mane myli ir aš jį.... Nelaiminga aš! Nēr kam užtart, nēr kam pasiskųst. (*Šluosto ašaras*). Bet jis.... jis.... mane myli ir bus man viskuom. Jis sakē, kad viską pergalēs. Šiandien matysimēs su juom pas Ragaišienę.... pasakysiu aš jam viską. (*Stovi šniurksēdama*).

16 Daunoras, Barbora ir Julija.

DAUNORAS (*įeina su Barbora bardamiesi*). Gana, gana jau, vadinasi, pakaks man, — visi geri, — geriausis-gi tas Arvidas — jis ne taip kumelēs pirkti, kaip nori savo sūneliui padēti susukti lizdą.... Apsirikai, kaimyne! Nenoriu aš bundžiuotis su plikšbajoriais....

BARBORA (*Daunorui:*) Pažiūrēk, tat jau rauda; suprask iš to, kad jai labai rūpi cukierkos....

DAUNORAS (*Julijai, rūsčiai:*) Liaukis! Nusitverk kokį norint darbą! Kas tai matē, lyg maža (*pamēgzdžiodamas*) bim.... bim.... bim...., vadinasi.... Bajoriuką pamatē.... Pačios nieko neveikia, sutrukdē ir mane. Vyrus renka! Aš jums išvaikysiu ponaičiukus, pamirkęs viržių. (*Vaikščioja*).

BARBORA (*Julijai:*) Nunešk tat Ragaišienei jos puodą, — padēkavok už vuogas. Geriausiai bus nunešus jai mēsos šmotelį. Paprašyk taip-gi, kad pasiskubintų verpti linus....

JULIJA (*paēmus puodą nuo suolo:*). Gal prie mēsos įrišt taip-gi minkštą sūrį?

BARBORA. Gerai, rišk. Tik tegul ji da atneša vuogų. — Žiūrēk tik, neskaityt ten varnų, grįžk greičiaus.... Kopūstus šiandien reiktų apravēt.

JULIJA (*išeina*).

DAUNORAS (*pastovējęs užsimąstęs, piktai:*) Šimts velnių, vadinasi, daryk dabar tu ką darąs.... Kaip turiu nuo jų atsiginti?!.... Nebevažiuosiu niekur ir gana.... Geriaus ką norint namie paveiksiu.

BARBORA (*susirūpinus:*) Kaip tai, kodēl? O aš tiek turējau reikalų.... Norējau šį, norējau tą....

DAUNORAS (*perkirsdamas, piktai:*) Taip, taip, vadinasi, kaip regiu net perdaug tau užsinorējo. Užmanei tu tarsi man ant keršto kokius tai pančius su tais, vadinasi.... Keli vaišes, užlaikai, o aš, aš, vadinasi, gaspadorius turiu laukti, besislapstydamas už kampų.

BARBORA. O kas tau liepia slapstyties? Kokia dvasia nešioja tave kaip beprotį pro langą?

DAUNORAS (*nusijuokdamas, piktai:*) Cha! cha! cha! vadinasi! Aš beprotis?! Taip!.... Ir tai už tą, kad elgiuos kaip man padorumas liepia.

BARBORA. Koks čia padorumas, kada žmogus šoka piestu, pats nežinodamas prieš ką....

DAUNORAS. Kaip tai? aš nežinau, vadinasi, nematau, nesuprantu?! Ne! Matau aš visus tavo norus, bet vargiai ką iš to regēsi.

BARBORA. Ką gerą galima sulaukti nuo žmogaus beširdžio....

DAUNORAS. Žinoma, vadinasi, negaliu aš atverti širdį ir rodyti ypatingą lipšnumą tiems, kurie niekuomet nebuvo mano draugais....

BARBORA. Bet-gi, kaip tai pasakyt....

DAUNORAS. Ką nesakyk, ką nemanyk, bet, vadinasi, iš tų šiaudų nebus grudų.

BARBORA. Kodēl-gi ne? Juk, rodos, kad ne viena, tai kita galētų eiti....

DAUNORAS (*perkirsdamas*:) O gal, jai ne kita, tai tu trečia apsikabintum Arvidui uż kaklo.

BARBORA. Kam aš.... Tegul eina dukterįs....

DAUNORAS. Dukterįs.... Kieno? Mano.... ne! To niekad nedaleisiu.

BARBORA. Kodēl-gi? Klausiu tavęs....

DAUNORAS. Nenoriu ir gana! — Jai tau tai par daug rūpi, gali sau eiti su savo dukteruke, o mane, vadinasi, palikk su mano, taipo-gi ir pasogą.

BARBORA. Ir labai gerai. Išleisiu sau Veroniką ir bus galas.

DAUNORAS (*piktai numodamas ranka*:) Leisk ir eik pati, tik kad aš nē nežinočiau, vadinasi, pakaks jau man.

— *Użdanga.* —

II. AKTAS.

Ragaišienės grįčioje.

I. Ragaišienė ir Julija.

RAGAIŠIENĖ (*viena, dirba iš linų kuodelį verpimui*), O kaip-gi nuvargau! Nebemano metams užsidarbuoti duoną verpimu: jau ir pirštai regis ne tie ir akįs susilpnėjo. Garbė Dievui, kad nors nevaro iš tos kertelės, kurioj ko ne visą amžių perlindėjau.... Kaž-kas šiandien taip negerai man, lyg pusiau laužia, lyg kas.... Geriaus bus pasilsėjus. (*Sėda už stalo, atsidūsta*). Štai bent besilsint užbaigsiu tą rankovepalaikę raukt. (*Ima siuvinį iš kampo nuo suolo*). Bene nuo Šv. Jono blaškosi neužbaigta, o vis nėr kada prisėst. (*Veria adatą, daug kartų nekliudo*). Kad tu surūgtum! Kas kart vis pro šalį, tai pro šalį. (*Vėl bando įvert*). Jau tur būt tiek šiandien tepasiseks pasiūt. (*Meta siuvinį*). Nieko nebus. Teriogso sau.... Asla irgi da nešluota, o jau geras metas. (*Pažiūri į langą*). Kad jau niekas doras nesiseka, reik nors apsišluot. (*Eina prie pečiaus, šluoja*).

JULIJA (*įeina*). Padėk, Dieve! Ar laukei tamsta manęs?

RAGAIŠIENĖ. Dėku, dūšyt, kad manęs neužmirštat; taip man vienai sunku, nuobodu....

JULIJA. Aš atnešiau tamstai puodą nuo vuogų, o podraug ir mėsytės su sūriu. (*Paduoda Ragaišienei ryšelį, puodą pastato ant suolo*).

RAGAIŠIENĒ (*griaudžiai*:) Dēkavoju žemiausiai, kad mane atmenat. Melsiuos už sveikatytę ir pasisekimus. Sukalbēsiu amžiną atilsį už dušelę tamstos mamutēs, — ji mirdama įsakē, kad neišstumtų manęs vargšēs iš šios pastogēs....

JULIJA. Niekas Tamstos nestums, gyvensi, kaip gyvenai ant vietos. Ot, manęs tai kas-žin kas laukia. Nežinau kaip reiks apsiversti. — Diena po dienos vis eina blogyn prie tos pamotēs. Šiandien irgi buvo gálvos graužimo, o vis tai už Antaną. Aš tyčia čia atējau.... jis taipgi žadējo būti šiandien pas tamstą.... Turime męs būtinai viską užbaigt. (*Neramiai dairosi į šalis, žiūrēdama į langą*).

RAGAIŠIENĒ. Taip, taip, dūšyt, reikia baigt. Matau aš, kad jųs kenčiate. Jis ir-gi buvo užsukęs pas mane ir žadējo da atjoti; dejavo, nabagēlis, kad reikia jam slankstyties nežmoniškai po kampus, slepiant meilę. O kad jau nēr kaip kitaip, suseikite visad čia pas mane.... Aš jus sergēsiu.

JULIJA. Nors tai gal ir negražu, bet ką daryt, kad taip išpuola.

RAGAIŠIENĒ. Teisybē, dūšyt, teisybē, visaip atsitinka.

JULIJA (*pradžiugus, žiūrēdama pro langą*:) Štai ir jis atjojo! Bēgsiu pasitiktų. (*Išbēga*).

RAGAIŠIENĒ. Laiminga ta jaunyklē: čia rauda, čia ir vēl linksminasi. (*Skubiai ruošiasi po grįtelę*).

2. Antanas, Julija ir Ragaišienē.

ANTANAS (*įeina su Julija, vesdamas ją už rankos*). Šit ir galim męs dabar ramiai, be jokios baimēs ir kliūties pasēdēt, pasišnekēt. (*Ragaišie-*

nei:) Sveika drūta, senute! Priimk svečius į pastogę.

RAGAIŠIENĒ. Ačiu — laiko Dievas. Sēskitēs, dūšytēs, sēskytēs.... Net man linksmiaus jus matant. Laukiau visa širdimi. (*Atsisēda prie pečiaus, tyli, žiūrēdama su užganēdinimu*).

JULIJA (*meilingai:*) Kaip aš troškau tave pamatyt, tai negaliu nē išpasakyt. Sunku būtų viską išreikšti, ką šiandien aš perkenčiau ir perjaučiau.

ANTANAS (*linksmai:*) O aš tai ar be noro čia atsibeldžiau?.... Skubinau, net arklys sukaito. Taigi dabar sēskimēs čia ir pasakok. — Na, o pamotē ar nieko nesakē man išjojus, kad aš su tavim buvau pasilikęs?

JULIJA. Kaip nieko!? Ko ji neprikalbējo ir galop apskundē mane tēveliui, kasžin ką išmislydama.

ANTANAS. Kaip tai tēveliui? Juk jo nēra namie.

JULIJA. Palaukk. Duok man pradēt. Aš viską pasakysiu — nēr ko man slēpti prieš tave jų pasielgimų ir visų užpuldinējimų. — Kada jųs atkakote, tēvelis buvo namie, tik pasislēpē ir liepē pasakyt, kad jis išvažiavęs. Aš norējau tau tuojaus pasakyt, bet bijojau, kad kas neišgirstų.

ANTANAS. Pasislēpē?! Na, jau to tai tikriausiai niekas negalējo tikētis!

JULIJA. Ne gana to. Ko jis neprikalbējo, sužinojęs apie duotas man cukierkas. O paskui stačiai pasakē, kad išvys mane iš namų, jai aš nesiliausiu savo meilēje ir jai neužmiršiu tavęs.

ANTANAS (*karštai:*) Ką?! išvys! užmiršt! Aš darodysiu, kad tave myliu ir jis pirmiaus turēs liautis savo atkaklume ir visuose užmanymuose.... Jai nesiduos geruoju, tai eisiu kitu kę-

liu, bet užtikrinu tave, jog niekas nesulaikys mano širdies troškimų. Kas gali uždraust man mylēt? Esame liuosi ponai kiekvienas. Noriu, tai ir myliu, nieko nesiklausdamas.... O, kaip aš tave myliu! (*Spaudžia Juliją prie savęs*). Ištark tik dar kartą, kad ir tu mane myli, tada aš, neveizint ant nieko, jausiuosi laimingiausiu iš visų sutvērimų....

JULIJA. Kad aš tave myliu, negali abejoti, tik bijau aš, kad tēvas manęs....

ANTANAS (*karštai*:) Nesibijok nieko! (*Daužydamas kumščiu krūtinę*:) Už tos krūtinēs, kaip už akmeninēs sienos, būk rami.... Ir sakyk, ar mane per amžių mylēsi ir ant viso sutiksi....

JULIJA (*drąsiai*:) Taip.... dabar aš nieko nesibijau; gerai man čia, kada matau tave šalyp savęs....

ANTANAS. Ot, taip tai kas kita.... Tai ne koki tai be galo dejavimai, baimēs. Saldu man, girdžiant šį tavo išpažinimą. Neužmiršiu aš ir senutēs Ragaišienēs už jos mums prilankumą ir pagelbą. Už viską jai atidēkavosiu. (*Spaudžia Juliją prie savęs, Julija glaudžiasi*).

RAGAIŠIENĒ. Ačiu, ačiu, dūšyte, panaitēli; laiminga ir aš, matydama jus. Taip mane prie jūsų traukia, jaučiuos rodos jaunesnē ant kokių trisdešimts metų!

JULIJA (*gēdingai*:) Dēku tamstai, kad priglobei mane mano varge.

RAGAIŠIENĒ (*sujudinta*:) Gal jus, mano sveteliai, kuom pavaišinti? Šit Julytēs atnešto sūrēlio pamēgintumēt.... O gal nors po mažą stikliuką išgertumēt? Yra pas mane likusios nuo krykštynų, ant kurių vyščiau Baublių pirmąjį sūne-

lį.... O rēksnys, tai rēksnys buvo.... Aš matot, dūšytēs, visada, jausdama kokį orą, išgeriu po vienintēlę.... Šiandien irgi kaž-kas, lyg diegliai surēmē, taip neramu. (*Pasijudina eiti*).

ANTANAS. Nereikia, nereikia, pas mus šiandien kuopuikiausis oras.

RAGAIŠIENĒ. Reikia pasistiprinti, niekas juk taip nestiprina, kaip geras virintas šermukšninis gērymēlis. Tuojaus štai paimsiu iš šēpelēs prieangyje. (*Išeina dejuodama*).

3. Antanas ir Julija.

ANTANAS. Nabagē, sena net braška, bet gera bobutē.... (*Po valandēlēs*:) Ar žinai, Julyt, kaip aš šiandien laimingas! (*Apkabina Juliją, spaudžia ir ilgai bučiuoja*).

JULIJA (*nedrąsiai*:) Ganēs, Antaniuk.

ANTANAS (*laikydamas ją už pečių*:) Tu mano....

JULIJA. O tu mano.

ANTANAS. Aš tavo.

JULIJA. Ir aš tavo.

ANTANAS. Mudu abudu dabar, kaip ir prisiekēm vienas kitam, jog taip per amžių apsikabinę būsime laimingi ir niekad jau nesiskirsime.

JULIJA. Žinoma, niekad.... Visad męs būsime drauge.

ANTANAS (*laikydamas Juliją už pečių ir žiūrēdamas jai į akis*:) Nežiūrint ant nieko, kada kas išpultų gyvenime. (*Pasiklausęs*:) Jau ji grįžta. (*Ūmai pabučiuoja Juliją ir pradeda vaikščioti*).

4. Antanas, Julija ir Ragaišienē.

RAGAIŠIENĒ (*įeina su buteliu rankoje*). Meldžiu neniekinti, tai labai gerai nuo visko ir nuo vidurēlių.

ANTANAS. Negersim, ne. Gerk tamsta viena. Kitą kart, per mūsų vestuves, visi išgersime.

RAGAIŠIENĖ (*įsipilia stikliuką, laikydama jį rankoje*). Po šimtą metų kiekvienam skyrimai! tai iš viso bus du šimtu! Abu jus, dūšyti, reikia pasveikinti, nes taip jau matyt paties Dievo surėdyta, kad jųs mylitės. (*Pakelia stikliuką augštyn*). Żydėkit abu! Būkite laimingi, dūšyti, jųs jaunuolai, kurių gįslose dar neatšalo kraujas!.... O gal išgersite?!....

ANTANAS. Ne, ne! Dėku!

RAGAIŠIENĖ. Jau kad ne, tai gersiu viena. (*Išgeria*). Būkite svei.... O šita (*pakelia butelį*) telaukia sau kito laiko. (*Išeina*).

5. Antanas ir Julija.

ANTANAS. Dar ko aš tau nepasakiau. Jau kad taip tėvas šneka, aš dabar iš pradžios pamėginsiu geruoju, bet jai jis priešintųsi mūsų norams susivienyti, tai tada būk pasirengusi prie visko, nes gal ir reikės mums sauvališkai, be tėvų sutikimo viską padaryt, o gal ir važiuot į kokį miestą. Juk dabar tiek svieto išvažiuoja į miestus ir visi randa sau duoną. Aš irgi juk neblogesnis už kitus, ne berankis koks, galėčiau rasti sau darbą, iš kurio gyventumėm. Dirbčiau aš, dirbčiau per dienas-naktis ir vis tai dėl tavęs. Arba dar galėtumėm važiuoti į Rokiškį pas mano dėdę, kurs ir pernai kvietė mane pas save, kad padėčiau jam jo ūkėje; priimtų jis mus, kaip savo vaikus. Jis vaikų neturi, turtingas ir išmintingas žmogus. Supranta jis gyvenimą kitaip, negu mūsų tėvai. Pas jį nė kerštai, nė bajorystės neturi vietos. Jis žmogus

status: visus lygiais skaito, sako visi męs iš to paties molio, užtat ir visi turime būti lygųs. Taip būtų mums gerai, mylētumēs visad....

JULIJA. Neturi niekad abejoti. Visad vienodai tave mylējau ir mylēsiu. Nęžinau tik tikrai, ką ir kaip daryt?....

ANTANAS. Ką te daugiaus daryt, reikia tik laukti ir žiūrēt, ką jis toliaus kalbēs.... Jaigu-gi vis bus tas pats, tai ilgiaus nelaukus, paimt ir išeit. Vis viena juk seną ir kvailą sunku perlaužti, pertikrinant jo klaidose.

JULIJA. Bet aš jau gal ir perilgai užtrukau, pamotē vēl ką norint naujo išras; reikia eiti, šiandien dar daržus turēsiu ravēti.... (*Atsistoja*).

ANTANAS (*paima ją už abiejų rankų*). Dar paspēsi, — kam trumpinti laimēs valandas. Su daržais paspēsi — teželia žolēs kiaulēms ant džiaugsmo ir tavo pamotei ant rūpesčio. (*Bučiuojasi*).

6. Antanas, Julija ir Ragaišienē.

RAGAIŠIENĒ (*įbēga*). Dūšyt! negerai! kas bus?! Pons Daunoras atējo! — Štai jau ant kiemelio.

JULIJA (*nusigandus*). Jezus Marija! Jis mane užmuš, radęs čia su tavim.

ANTANAS ir RAGAIŠIENĒ. Pasislēpk!

RAGAIŠIENĒ. Štai čia, kertelēj, už verptuvo. (*Julija pribēga, pasigužia kampe. Ragaišienē apdeda ją rūbais, skrebais*). Tik nesikrutink ir nekosēk, dūšyt! — Kas galējo spēt, kad jis čia užeis.... apsaugok, Viešpatie!

ANTANAS (*paēmęs ąsotį Julijos atneštą*:) O aš nuduosiu vandenį begeriąs. (*Daunorui įeinant pakelia ąsotį prie lūpų ir taip laiko*).

RAGAIŠIENĒ. Ir gerai — nieko jis nesupras (*Prieina prie durų*),

7. Daunoras, Ragaišienė ir Antanas.

DAUNORAS (*įeina su lazda rankoje*). Ką beveiki Ragaišiene!? Pamatęs arklį prie tvoros ir aš sustojau, vadinasi, nors joju šit tik ant lazdos.

RAGAIŠIENĖ. Dėkavoju tamstai žemiausiai. Laiko Dievas iš savo malonės, ir laiminga, kada aplanko geri žmonės.... (*Laike Daunoro su Antanu kalbos, pažiūrėdama kampan, vaitoja*).

DAUNORAS. Taip, taip.... tai ir aš gerų žmonių skaitliun, nors netyčia, vadinasi, pakliuvau.... (*Pamatęs Antaną:*) O! mano kaimynas! Tamsta irgi neaplenki mano Ragaišienės.

ANTANAS (*truputį atitraukęs ąsotį nuo lūpų:*) Sustojau vandens atsigerti.

DAUNORAS (*šiurkščiai:*) Bet ar ne perdaug ir ar ne pertankiai tamsta stapčioji ir geri? Vakar, kaip pasakoja, pas mane buvai sustojęs, šiandien čia.... O jau ko perdaug, tai šelauk, vadinasi.... Galima dar pradėt raugėt nuo tokio gėrimo per nemier....

ANTANAS (*tebelaikydamas pakėlęs ąsotį:*) Ką daryt.... troškina — karštas laikas.

DAUNORAS. Rodavyčiau tamstai pamažinti visus savo karščius ir užmanymus.... O taip-gi norėjau tamstai pasakyt.... kaslink tamstos lankymosi ir.... ir mano dukters.

ANTANAS (*stato ąsotį*). Aš irgi norėjau pasakyt.... prašyt.... ir džiaugiuosi, kad galop turiu šiandien progą su tamsta matyties....

DAUNORAS. Nesiskubink tamsta.... aš visai nesidžiaugiu iš tamstos landymų ir saldinimo cukierkomis.... o po antra, tamstai kaipo "ponui-bajorui" visai nepritinka meilautis prie sodžiaus mergaitės.

Antanas. Ale.... bet, pavelykit man žodį, išklausykit mane, juk aš irgi turiu širdį ir taip myliu....

Daunoras (*su ironiją:*) Myliu.... nēra ko sakyt, vadinasi.... (*į šalį*) pasogą jaučiu....

Antanas (*karštai:*) Meldžiu Tamstą.... Visai be reikalo tamsta kliudai čia bajorystę, kuri man visai nerūpi ir apskritai nieko nereiškia gyvenime, o ypač šioje gadynēje, kada visi pradējo suprasti, jog tiktai žmogaus išlavinimas, padorumas ir padējimas tegali turēt vertę žmonių akyse. Ar-gi kas nemato, nežino, kiek dabar yra kuningų, daktarų ir kitų mokytų žmonių, kilusių iš praščiokų, o ne iš kokių ten bajorysčių. Antrą-gi atsukus, kuom galiu aš būti kaltas, jai mano tēvas bajoras ir jai jis negali išsiblaivyti iš svajonių apie ponystes. Bus laikas, kada ir jis susipras, jog nē kiek jis ne augštesnis už kiekvieną paprastą ūkininką, likdamas tamsiu žmogumi ir ardamas tą pačią žemę, kaip ir kiekvienas, kurį jis vadina "chamu".

Daunoras. Užteks jau.... Žinau aš visus tuos pamokslus, meilēs ir bajorystēs, vadinasi. Pakaks man duonos be jokių garbingų giminysčių. Prašau vien nepaikint man mergaitēs ir gana, vadinasi, kas ne pora, tai ne pora.

Antanas. Visi juk esame lygųs žmonēs.... Visi vienodai jaučiame.... visi.... visi be jokio skyriaus....

Daunoras. Tik aš ne visai taip jaučiu, kaip tamsta manai. Paklausk tamsta geriaus savo tēvo, jis irgi tikriausiai tą-pat pasakys, nes po viskam, kas man žinoma, nesitikiu, kad jis galētų pamesti savo didžiavimosi....

ANTANAS. Prie ko čia tēvas? Juk aš jau nebemažas, galime šnekēt ir baigt be jo....

DAUNORAS. Taigi baigiu, melsdamas tamstą atminti, jog mano žodis yra šventas: ne ir ne! Kad čia kas-žinkas būtų, vadinasi.

ANTANAS. Ne! aš ir-gi darodysiu savo, ir niekam nepasiseks sulaikyt mano širdį ir jausmus! (*Suduoda kumščiu per stalą, paima bizūna, eina prie durų*). Sudiev! iki malonam pasimatymui! (*Sustoja prie durų*).

DAUNORAS (*rūsčiai:*) Pamatysiu tave aš čia dar kartą, tai jau ne taip kalbēsiu. (*Ragaišienei*). O tu, Ragaišpalaike, kokias čia užeigas keli? Jai dar ką norint panašų pamatysiu, tai užminkysiu aš tau tokius ragaišius, vadinasi, kad gal tu ne taip dejuosi!

ANTANAS. Meldžiu ne taip šiurkščiai ir be užgavimų; juk apie reikalą galima kalbēti be jokių karščiavimų. Savo reikale aš pasitikiu padaryti su tamsta priderantį susipratimą. Bet kam skriausti nekaltą senutę?!

DAUNORAS. Rodavyčiau nesikišti ne į savo reikalus ir keliauti iš kur atsidanginai.

ANTANAS. Matyt, kad męs šiandien nesukalbēsim. Tikiuosi, vienok, kad, metęs karščius ir viską geriaus apsvarstęs, tamsta išvisi, jog labai klysti, taip pasielgdamas. Iki pasimatymui! (*Išeina*).

DAUNORAS. Neklystu, kad piningus užuodi. Keliauk sveikas ir daugiaus nesirodyk! (*Ragaišienei*) Vis tai ačiu tau.

8. Daunoras ir Ragaišienē.

RAGAIŠIENĒ (*susirūpimus*). Aš, aš.... dūšyt, ponuli, visai čia nekalta.

DAUNORAS. Cit! Kad nē žodžio, vadinasi! Žinau aš tave, visiems tu nori prisitarnauti. Riogso čia užsidariusi ir da veda į pagundinimą, o ko reikia, tai nežiūri. Visa lauko kertē nuganyta. Kokiam šuniui, vadinasi, aš čia tave laikau ir kam čia ta mano grįčia?! Ar tų valkatų-bajor-palaikių užeigai?!.... Ne! kaip sau norit, gana bus minti mano tvoras ir laukus visiems šunims čia bemedžiojant, o ypač lipti man ant širdies, vadinasi. Aš tam karštam ponaičiukui užgesysiu troškimus ir išmieruosiu nugarą, jai da drįs pasigirt man su savo meile. Girdi, boba, šiandien, vadinasi.... (*Pežvelgęs į užpečkį*). O ten kas šlama? Gal paršus grįčioj lakai? Žiūrēk, kad nebūtų smarvēs.

RAGAIŠIENĒ (*nusigandus*). Ne! ne! tai, tur but, katytē už pečiaus.

DAUNORAS. Po piet ateisi paimti laišką ir nunešti tam dideliam ponui-bajorui Arvidui. Negaliu ilgiaus tylēti, parašysiu jam ant keršto apie sūnų. O jau kad parašysiu, tai parašysiu. Retai priseina man rašyti, bet dabar kad parašysiu, tai bus ko pasiskaityt.... turēs iš ko pasidžiaugti.

RAGAIŠIENĒ. Klausau, klausau, ponuli, einu, nors tuojau, einu....

DAUNORAS. Kur tau tuojau?! Aš einu da į laukus, paskui, pagrįžęs parašysiu. (*Išeina. Ragaišienē išlydi už durų. Julija pakruta*).

9. Ragaišienē ir Julija.

RAGAIŠIENĒ (*įeina*). Garbē Dievui, ištrūko galva! Taigi pridrebējau, net prakaitas išmušē. (*Prisiartinus prie pasislēpusios Julijos*:) Jau išējo, dūšyt, kelkis, nuvargai, nabagēle, tiek laiko kniūpsodama susirietus. (*Nutraukia rūbus*).

JULIJA (*atsistoja; verksmingai:*) Viešpatie! kas iš to bus?! Kur aš pasidēsiu?!

RAGAIŠIENĒ (*glostydama Julijos pečius:*) Niekis, dūšyt, niekis.... Laimē, kad nepamatē. Kada užminē apie paršus, net dvasią man užēmē. Garbē Dievui, viskas gerai nusidavē. Nesibijok, nesirūpink — jis tave išvaduos. Matei juk ir girdējai, kaip jis tave myli.... Bēgk dabar, dūšyt, namo.

JULIJA. Bijau, kad kas nepamatytų. Gal da tēvelis nenuējo?

RAGAIŠIENĒ (*pažiūrējus pro langą:*) Regis, kad ten kas toli apie kryžkēlę eina, — mano akįs aiškiai nebemato.

JULIJA (*pažiūrējus pro langą:*) Taip, ten tēvelis. Iš ten nepamatys, bēgsiu pagal upelį....

RAGAIŠIENĒ. Bēgk, skubink, pasigūždama už krūmų, tik atsargiai.

JULIJA (*prie durų*). Tai tamsta eisi šiandien pas Arvidus?

RAGAIŠIENĒ. O kaip-gi. Liepē paimti laišką ir nunešt....

JULIJA. Gal jį pamatysi, pasakyk jam viską ir paklausk, ką man daryt ir kada męs su juom pasimatysiva. (*Išeina*).

RAGAIŠIENĒ (*išlydēdama:*) Paklausiu, paklausiu. Dēku už sūrelį ir mēsytę.... (*Uždaro duris*).

10. Ragaišienē.

RAGAIŠIENĒ (*viena*). Augščiausis Dieve! Kenčia tie vaikeliai! O už ką? Už tēvų nesutikimus. Senai jau žinoma ta byla. Kiek tai nepritauškia svietas? Po mirčiai Daunorienēs, tos šventos moteriškēs, visi šaukte šaukē, kad įstū-

mē ją graban pats jos vyras, kurs savo šykštumu ir aštrumu įvarē ją į ligą. Dieve, duok jai dangaus karalystę! Ji rūpinosi apie mane ir visus varguolius. Dabar jos dukterį matau kenčiant prie medžiaširdžio tēvo, bet neapleis jos Dievas, suteiks Jis jiems leimę, suves jų jaunas mylinčias širdis.... Bet kur aš pasidēsiu, jai jos tēvas įpykime išvarys mane iš šios pastogēs?!....

II. Ragaišienē ir Veronika.

VERONIKA (*įeina*). Tegul bus pagarbintas....

RAGAIŠIENĒ. Ant amžių amžinųjų amen. Ką, dukrele, pasakysi?

VERONIKA. Atbēgau ieškodama Julēs. Išējo nuo pusryčių ir lig šiol negrįžta, o te mama barasi.

RAGAIŠIENĒ. Jau ji senai sugrįžo. Dēku, atnešē sūrelio ir mēsytēs. Pasēdējo valandēlę ir išējo.... Paskui buvo užējęs tēvelis, bet jos jau čia nebebuvo.

VERONIKA. Tai ir tētē buvo čia pas tamstą?

RAGAIŠIENĒ. Buvo užsukęs, eidamas į laukus.

VERONIKA. Tai męs tur būt prasilenkēm su ja; aš ējau keliu, per lauką.

RAGAIŠIENĒ. Žinoma, kad eidama keliu negalējai jos sutikti, nes ji sakē, kad eisiant taku pagal upelį.

VERONIKA. Tai reik ir man grįžti. Gal jau visi parējo ant pietų. Sudiev! (*Išeina*).

RAGAIŠIENĒ (*viena*). Seka ją, nabagēlę, pamotē, skaito jos žingsnius.

— *Uždanga* —

III. AKTAS.

Arvido namuose.

I. Antanas, Katrytė ir Ragaišienė.

ANTANAS (*vienas*). Kaip sau nori, negaliu to nei kaip suprast! Viskame sutinku vien tik nepasisekimus: kur pasisuksiu, ką užmanysiu — vis ne taip, kaip nori.... Šiandien irgi, kad jį velniai, tą Daunorą! Jau, jau, rodos, viskas gerai susidėjo, o čia atneša jį velniai.... Lyg tyčia visad taip. Taip pernai, kada su Onyte viską kuogeriausiai sutaikiau, apserga dėdė. Išvažiuoju pas jį, o čia griebia ją velniai — išteka ir povisam. Paskui tik ir juokiasi visi, beerzindami: "tatai tai ir išrovė grybą iš panosies!" Ilgai turėjau klausyties visokių pasityčiojimų.... Bet negana to, dabar vėl su Julyte kiek privargau, o vis tiek gero: tėvas kala savo, o tas velnias vėl savo. Nors prapulk. Tėvas užmanė apipačiuoti mane su pana, kaip jis vadina, gerų namų, geros kilties, turtinga, ir pradėjo kalti man tą seną ilganosę Maugirdų Marę.... Vakar taip-gi minėjo apie tai; nutylėjau, vienok, kaip matau, vis nemeta savo užmanymų, nes šiandien iš ryto vėl ėmėsi prikalbinėti, aiškindamas, kad būtų gerai.... Dabar jau aiškiai matau, kad tylėdamas nieko gero nesulauksiu. Viskas taip susidėjo, jog būtinai pagrįžus tėvui, turiu jam pasakyti, kad aš myliu kitą, dėl kurios parangus esmi ant visko

KATRYTĖ (*įeina*). Ragaišienė iš Pilviškių atnešė laišką.

ANTANAS. O kame-gi laiškas?

KATRYTĖ. Ji sako, kad reikalinga jai pačiai paduoti.

ANTANAS. Šaukk ją čia.

KATRYTĖ. Klausau. (*Išeina*).

ANTANAS. Ji man rašo, žinau, kad nieko malonaus nepraneš, bet vis-gi nieko saldesnio nēra, kaip matyt jos rašytą laišką ir būti tikru, kad ji mane myli.

2. Antanas ir Ragaišienē.

RAGAIŠIENĒ (*įeina*). Tegul bus pagarbintas....

ANTANAS (*nekantriai*:) Gerai, gerai.... Kame laiškas?

RAGAIŠIENĒ. Gi šit. (*Išvynioja laišką iš skepetos ir paduoda*). Prisakē paduot Tamstos tetušiui į rankas....

ANTANAS (*žiūri su nusistebējimu į laišką*). Tai ne jos ranka! Kas tą rašē?

RAGAIŠIENĒ. Parašē jis pats, mano geradarys ir užlaikytojas ponas Daunoras tamstos tēveliui apie....

ANTANAS (*su nusistebējimu*:) Mano tēvui!? (*Skaito adresą*). Taip, taip.... Gerai.... bet ką-gi jis jam rašo? (*Užsimąsto*).

RAGAIŠIENĒ. Aš, dūšyt, skaityt nemoku.... o kad ir mokēčiau, ta vis tiek užlipdyto laiško perskaityt negalēčiau....

ANTANAS (*užsimąstęs*). Gerai.... hm.... (*pakelia laišką prieš langą, žiūri*). Tai niekis, tebūk sau! (*Meta laišką ant stalo*). Paliksiu iki sugrįš tēvas. (*Ragaišienei*). O-gi ji.... ji Julytē ar nieko nepa.... nesakē?

RAGAIŠIENĒ. Kaip nesakys. Sakē, kad ji kenčia ne-

išpasakytai. Su ašaromis akyse išpažino, kad vis tai dēl meilēs....

Antanas (*nekantriai:*) Na, o daugiaus ką?

Ragaišienē. Daugiaus? daugiaus, taip daug man visko pasakē, kad iš to daugumo....

Antanas (*perkirsdamas:*) Nieko nebeliko pasakyt....

Ragaišienē. Kap neliko. Ji sakē da, kad norētų kuogreičiausiai pasimatyti ir viską pabaigti....

Antanas. Ką pabaigt? Kaip pabaigt? Gal ji jau nusigando neišmintingo tēvo.

Ragaišienē. Aš to nežinau, dūšyt.

Antanas. Taigi žinok ir pasakyk jai, jog aš nenoriu jokio kito galo, kaip tik, kad męs ant visados pasiliktume drauge.... Nors nežinau ką jis ten rašo (*parodo į laišką*), vienok po to visko, ką teko šiandien išklausyt, galima tikētis, kad nieko geistino! Pasakyk todēl jai, kada eisi pas Daunorą šiandien karvių milžti, kad ji kaip norint išspruktų šį vakarą iš namų ir ateitų pas tamstą. Aš ten būsiu saulei nusileidus ir męs sutarsime viską.

Ragaišienē (*su nusistebējimu:*) Pas mane? O jai vēl užtiks?

Antanas. Taigi man! jau ir nusigandai. Nesibijok, nieko nebus, aš atsakysiu už viską. Dabargi skubink pas juos ir pasistengk jai pranešti.

Ragaišienē. Klausau, bēgu, dūšyt.

Antanas. Bet.... palaukk! Gali vēl ką užmiršti; aš geriaus parašysiu jai kelius žodžius. (*Ješko plunksnos*).

Ragaišienē. Na-gi, na-gi.... (*Susirūpinus sustoja prie durų, truputį pastovējus išeina pamažēlio pro duris*).

ANTANAS (*pamatęs ją išeinant, šoka prie durų*). Palaukk! ar apkvaišai?! Štai nuneši laišką, ot tuoj, tuoj.... tik rasiu rašalą ir kaip matai parašysiu.

RAGAIŠIENĖ. Na-gi, dūšyt.... O man pasirodė, kad kitą syk....

ANTANAS. Kam atidėt kitam kartui, ką galima dabar. Štai tuojaus, tik rašalas kasžin kur?.... Ten pas tėvą tur būti. (*Bėga į šalines duris, išsineša popierį ir rašalą*). Tuojaus, tuojaus. (*Sėda ir rašo, šluostydamas plunksną į plaukus*).

RAGAIŠIENĖ. O jaigu paties Daunoro nerasčiau, tai kam turiu paduot laišką?

ANTANAS (*sudėdamas keturlinkai popierį*:) Ir vėl savo! Nė kokiam Daunorui, tik jo dūkterei Julijai aš rašau ir jai tik paduok, niekam nematant. (*Paduoda laišką*).

RAGAIŠIENĖ. Aa! dabar tikrai supratau, kad atsakymą reikia paduot Julytei. (*Eina prie durų*).

ANTANAS. Taip, taip.... tik atsargiai.

RAGAIŠIENĖ. Gerai, dūšyt.... Šit už ančiaus užsikišiu. Sudiev! (*Išeina*).

3. Antanas.

ANTANAS (*vienas*). Vargas su tomis bobomis, o ypač su senomis. Tu jai vieną, o ji tau kitą ir susikalbėt negalima. (*Po valandėlės*). Ir taip su Dievo pagelba šiandien gal jau kaip norint suvesiu galus visų nemalonumų ir pasieksiu pradžią taip senai laukiamos laimės.... (*Sėda krasėn*). Sunku, bet nėra kas daryt, reikia laukti. Kolai-gi kas, gerai būtų iš laiko prisirengti. (*Mostelėjęs ranka, išeina pro šalines duris*).

4. Katrytē ir Arvidas.

KATRYTĒ (*įeina pamažēlia*). Kasžin kur vēl iškeliavo su savo nepabaigtais reikalais ir lakstymais (*Prieina prie stalo ir vēl grįžta, tarpduryje su tinka Arvidą*).

ARVIDAS (*įeina stenēdamas su dviem ryšiukais*). Pasakyk, pandze, kad arkliui, pakol atvēs, ne duotų gert. (*Katrytē išeina, Arvidas meta ryšiukus ant stalo, kepurę ant kēdēs, sēdasi už stalo*). Šunes mane nešiojo šiandien iš namų; nieko nepadariau, tik pavargau ir keletą auksinų be reikalo turējau išleisti. Da-gi tie smarvēs žydai ir tas chamas Kaplys, pandze, padarē nemalonumą, primindami skolą. (*Po valandēlēs*:) Kada ir iškur gausiu visiems išsimokēti?! Ot, kad bent sūnelis būtų kaip žmonių vaikai, tai ką, tada bepig būtų man senatvēje.... Paimtų gerą pasogą, išsimokētumēm skolas, da gal kas ir liktų. (*Pamato laišką, paēmęs skaito adresą*:) Jo Mylistai.... Na-gi kas čia galētų būti?! (*Plēšia konvertą, paima iš stalnyčios akinius, užsideda*). Jau tik iš lietuviško antrašo, pandze, matyt, kad koks norint chamas rašo.... O gal brolis Benediktas ką norint praneša iš Rokiškio. Jis juk taip mēgsta ir skaityt, ir rašyt. Ne kartą jau jis, užsiēmęs tais raštais ir visokiais kalendoriais su spējimais apie orą, supūdē, pandze, javus ir šieną. Tuose kalendoriuose, tai vis lyg tyčia, viskas išeina atžagariai: kada rodo lietų — gražus oras, o buriant giedrą — lietus kelias dienas. Na, bet kągi jis čia išgalvojo?.... (*Skaito*:) "Tegul bus pagarbintas.... su atsakymu ant amžių amžinųjų, amen. Mielas kaimyne". (*Nusistebi*:)

Jau čia ne brolis.... bet kieno aš, pandze, kaimynas?! Turiu kaimynę, našlę ponią, pandze, ponią, kaip ją.... Pra.... Prze.... Przy.... byšewskienę. Vienok ką ji man rašytų? Negut apie laukugalēs užtvērimą! (*Užsimąsto*) Hm! beje, turiu kaimyną tą chamą Daunorą, bet nejaugi jis apie savo kumelēs pardavimą praneštų?! (*Skaito toliaus:*) "Jaigu tamsta nesulaikysi savo sūnelio nuo svetimų laukų drimbimo, tvorų minimo ir po nereikalingus kampus landymo su jo medžionēmis ir meile, tai aš, vadinasi, pasimirkęs viržių ištaisysiu jam bajorišką nugarą ir da paduosiu sūdan. O dabar pasilieku sveikas Juozas". (*Karštai:*) Juozas, Juozas?! Kas tai būtų?! Ar ne tas chamas Daunoras, pandze?!.... Reikia paklausti Katrytēs. (*Eina prie durų, šalinēse duryse pasirodo Antanas*).

5. Arvidas ir Antanas.

ANTANAS. O, tai ir tēvo parvažiuota.

ARVIDAS. A! ir tu namie?! Na-gi ką čia stovinēji per dieną nieko neveikdamas?! Pavargai! Štai tavo darbai! (*Kiša prie nosies laišką*). Kuom vardu tavo giriamasis ūkininkas tas chamas Daunoras?

ANTANAS. Kam tai tēvui prireikē?

ARVIDAS. Štai atsiuntē jis tau pasveikinimą, pasiilgo matyt. Bet kaip jo vardas?

ANTANAS. Juozapas....

ARVIDAS. Juozas, chamas. Koks ten da Juozapas. Štai skaityk! (*Meta jam laišką, nusisuka rūsčiai*). Po šimtais, pandze....

Antanas (*paima laišką, perskaito, šoka karštai*). Aš jam parodysiu keršyti!

Arvidas. Ir aš tau parodysiu! (*Rodo kumštį*). Tu nuodini mano senatvēs dienas. Ar to aš laukiau nuo tavęs?!

Antanas. Bet, tēve, palaukk.

Arvidas. Nēra ko daugiaus laukti. Viskas jau sulaukta. Pamislyk tik ką tai reiškia? Męs *szlachetni* gauname tokį bjaurų pasityčiojimą nuo to chamo. O už ką, už ką?

Antanas. Nē tamsta, tēvel, dejuok, nē ko. Aš viską tuojąus išaiškinsiu.

Arvidas. Aišku jau man kaip diena, kad jis tau kailį perti żada. Bet ir man skauda! Skauda širdį, kad kaimynystēje turiu tą smarvę, skauda, pandze, kad sūnelis nemoka gerbt nē savęs, nē savo *szlachetnego* vardo.

Antanas. Ko aš negodoju? Duok man tamsta viską pasakyt.

Arvidas. Sakyk man, ką tai reiškia ir už ką tai?

Antanas. Nē už ką.

Arvidas. Tai taip sau.... dēl to, kad plati tavo nugara, jis ketina ją ruożuoti....

Antanas (*sumišęs*). Mat.... mat....

Arvidas. Kaip-gi tada?

Antanas. Nēra ko ilgiau man tylēt, reikia baigt. Tēvas atmeni savo piršimą dēl manęs Mangirdų Marēs.... Aš nieko tamstai neatsakiau, bet dabar apreiškiu, jog nenoriu jos....

(*Prasideda prieblanda*).

Arvidas. Ką tu kalbi, kvaily?! Ji su pasoga, ji ne by kokio chamo duktē.... pamislyk tik....

Antanas. Aš nieko nesakau, kas ji toki, nieko ir

mislyt nenoriu apie ją, ji man persena; aš myliu kitą.

ARVIDAS. Kitą?! Kokią kitą?!

ANTANAS. Daunoro Julę.

ARVIDAS (*nusigandęs:*) Daunoro.... Viešpatie! Pražuvo mano viltis pataisyt gyvenimą! (*Nuleidęs galvą užsimąsto; po valandēlēs:*) Tai už tą jis tau rengia balių su viržium?....

ANTANAS. Nieko jis man nepadarys. Aš myliu ir gana.

ARVIDAS. Kvailys tu su savo meile. Paliksime ubagais.... Išjuoks mus svietas.... Jau ir dabar.... ar negana tau ką jau tyčiojas tas chamas iš mūsų.... iš tavęs, kaip iš kokio berno, chamo. Susiprask tu. Paimtumai iš žmonių, pandze, būtų gyvenimas kitas.

ANTANAS. Nieko kito man nereikia, su ja man bus geriausiai....

ARVIDAS (*karštai:*) Tai tu vis savo?! Ir manai tur būt, kad aš tą daleisiu!.... Klysti, vaike! Jai neklausysi, gali eit sau, pandze, man iš akių! Nenoriu nē matyt, nē girdēt. (*Vaikščioja užpykęs*).

ANTANAS. Eisiu ir nepražūsiu. Bet, tēve, pasakyk, kam tuos skirtumus darai tarp žmonių? Ar ne visi męs lygųs?

ARVIDAS. Susilyginai tu su chamais.... Apmislyk, vaike.... Bus laikas, kada susiprasi ir gailēsi....

ANTANAS (*karštai:*) Bet tamsta ar pamislyjai taip šnekēdamas. Ką aš negerai suprantu ir ko turēčiau gailēties? Aš rodos teisingai suprantu, kad tamsta peraugštai nori pasiekti su savo bajoryste, nieko daugiaus neturēdamas, išski-

riant tuštų vardą "bajoras". Juk, nors męs ir skaitomēs bajorais, bet savo padējimu ir gyvenimu esame paprasčiausiais ūkininkais. Kuom-gi anie, apšaukiami "chamais", menkesni ar žemesni už mus? Priešingai, kaip visiems žinoma, jie, nesvajodami apie garbingas bajorystes, savo doru ir blaivu gyvenimu, darbštumu ir palinkimu prie apšvietimo parodē svietui daug daugiaus tikrų žmoniško gyvenimo vaisių. Tarp jų viskame matoma broliška vienybē ir gyvena jie nepalygintai geriaus už visus panašius į mus ponus bajorus. Męs-gi kuom galime pasigirti? Kame mūsų vienybē? Kame mūsų protas? Ar tame, kad, užstatę bankuose dvarelius ir apsivilkę sermēgomis, lindžiame po kiaurais stogais aplūžusių senovēs rūmų, vis dar tebesididžiuodami savo bajorystēmis?! Ne!

ARVIDAS (*nekantriai:*) Gana jau! Duok tu man ramybę.

ANTANAS. Tuojaus aš pabaigsiu. Ar-gi tamsta užmiršai savo žodžius apie Mangirdų Marę su pasoga dēl skolų išmokējimo?!

ARVIDAS. Ne! Bet ką-gi tu gali ant Mangirdų pasakyt? Ar ir jie skolose, ar ir jie ne ponai?

ANTANAS. Taip, da ne visi bajorai prakišo savo tēvų turtus. Vienok ar daug jų užsiliko senoviškuose lizduose ir ar pas visus yra turtas?

ARVIDAS. Man to žinot nereikia. Aš kalbu apie Mangirdus.

ANTANAS. Bet tamsta užmiršti, kad ir jie per puotas ir kortas netruks pavyti kitus. Antrą-gi atsukus, šiandien jie, turēdami dar šį-tą iš užsilikusio nuo senovēs ir bepuotaudami ramiausiai, ar norēs susilyginti su mumis?! Kaip tu-

rētumēm męs pasirodyti tarp jų?.... Ar taip, kaip dabar stovime, su degutuotais čebatais ir su smaluotom alkūnēm?.... Todēl ar gali būti man pora nemokanti jokių darbų Mangirdų Marē su visomis jos dykaduoniškomis parēdnēmis.... Jie šiandien da tebepučia ponystes, męsgi, turime prisižinti, jau viską tą padarēm, turime užtat užmiršti visas bajorystes ir pasilikti, kaip esame, artojais....

ARVIDAS. Aš nesakau, kad ponavot.... bet.... bet, pandze, atmink, pasoga.... skola....

ANTANAS. Pasoga. Kas man iš jos, jai paēmus.... O po antra aš myliu....

ARVIDAS. Jau ne vienas meilēs karščius prie terbos prisimylējo, taip ir tu, pandze, mano vaike, prieisi, palikdamas ir mane ubagu....

ANTANAS. Aš, dēku Dievui, esu sveikas, galiu dirbti, galiu....

ARVIDAS (*po ilgos abejonēs:*) Viską aš gerai žinau, bet, pandze, matau, kad su tavim nesusikalbēsime.... Žinokis sau. Kaip pasiklosi, taip ir išsimiegosi.... (*Išeina pro šalines duris*).

6. Antanas ir Katrytē.

ANTANAS (*vienas; pastovējęs nuleidęs rankas:*) Kas man daryt?! Važiuosiu ir gana. (*Dunkstelējęs į šalines duris*). Tēve!....

KATRYTĒ (*įneša pieno puodynę, pastato ją ant staliuko prie durų*). Jurgis klausia ar palikt arklius namie, ar jot miškan ant nakties?

ANTANAS. Gerai, aš pats pasakysiu. (*Skubiai išeina*).

KATRYTĒ (*viena*). Pakvaišo jis visai, nē susikalbēt negalima. (*Ruošiasi, dēsto daigtus, uždega mažą liampukę*). Reikia pieno paduot. (*Pripila*

puodeliuką pieno ir nuneša į šalinį kambarį, pradarius duris sustoja). Jau miega, bet gal atbudęs išgers. (*Įeina atsargiai ir greitai išeina, išnaujo ruošiasi, vaikščiodama pamažēlio*). Kasżin kas šiandien su jais? Nuo pusdienio riejasi, kaip żydai, tarsi Dievas żino ko jiems pritrūko....

ANTANAS (*įeina atsargiai*). Tu da čia, gana jau bus tų ruoštų begalo, laikas gulti.

KATRYTĒ. Tuojau, tuojau. (*Išeina, paēmus puodynę su pienu*).

ANTANAS (*priējęs ant pirštų prie šalinių durų, pasiklauso, atsargiai pravēręs duris, pasiżiūri ir vēl użdaro*). Miega.... Ramiai miegok, saldżiai sapnuok, o aš tuo tarpu susirinksiu ir, perżegnojęs šiuos kampus, pasišalinsiu nuo visų kvailysčių, ponysčių ir bajorysčių.... (*Skubiai išsitraukia iš po krasēs skrynutę ir batus, dēsto daigtus, dairydamasi ir prisiklausydamasi*). Kas ten baldos? (*Eina prie durų, atidaro*).

7. Antanas, Ragaišienē ir Julija.

RAGAIŠIENĒ (*apsigaubus su skepeta, pasirodo tarpduryje*). Aš, dūšyt, aš su Julyte.

ANTANAS (*sujudęs:*) Eikit čia, tik tyliai.

RAGAIŠIENĒ. Aš čia da viena. Julytē darże użklēties laukia.

ANTANAS. Gerai, tuojaus, palaukk čia tamsta. (*Išbēga*).

RAGAIŠIENĒ (*pastovējus użsimąsčiusi*). Dievuli mūsų, prie ko męs priējome? Kas tik bus toliaus? (*Żiūri į patamsį prieangyje*). Atējome naktį į svetimus namus. (*Bailiai apsidairydama, ilgai stovi ant vietos tylēdama*).

ANTANAS (*tarpduryje:*) Čia.... čia.... eik, nebijok. Nēra nieko, tik Ragaišienē.

JULIJA (*įeina, skepeta ant pečių, rankoj ryšius*). Kodēl-gi tu neatējai? tiek aš baimēs turējau, taip ilgai nesulaukus.

ANTANAS. Užlaikē tēvas; paskui pasakysiu. Palaukkite truputį, aš tuojaus pasiimsiu šį-tą.... Arkliai jau laukia už klojimo. (*Skubiai dēsto daigtus. Ragaišienē atsisēda ant kedēs prie durų, Julija stovi, bailiai dairydamosi*).

RAGAIŠIENĒ (*pažiūrējus pro langą:*) Kasžin kaip turēsite važiuoti, vaikučiai, toks juodas debēsys pasikēle iš vakarų, gal tuojaus bus lietus.

ANTANAS. Niekis, nesutirpsime, štai dēl viso ko paimsiu sermēgą....

JULIJA (*pasiklausius:*) Ar girdite, te kažkas atvažiavo.... šneka....

ANTANAS (*bēga prie dūrų, pravēręs klauso*). Eina — pasislēpkite.... (*Ragaišienē gužiasi kampe prie pečiaus, Julija įbēga į šalines duris, prieangyje girdis ējimas, šneka....*)

8. Tie patįs; Daunoras, Barbora Arvidas ir Katrytē.

DAUNORAS (*sujudintas įeina su botagu, paskui jį Barbora*). Labas vakaras! Ir vēl išpuolē šiandien mums susitikti.... Bet, vadinasi, ar negalēčiau paklausti, kas čia kur kraustosi?! Taip čia visur primētyta daigtų.

BARBORA. Štai Julēs ryšis skepetoje. (*Dairosi po kampus*).

DAUNORAS (*pašokęs prie Antano:*) Tai tu taip! Nežmoniškais keliais! (*Užmodamas botkočiu:*) Aš tau parodysiu! Galvą perskelsiu!

ANTANAS (*atšoka persigandęs, stovi nusiminęs*).

ARVIDAS (*už šalinių durų:*) Kas te?! Kas te?! O, Viešpatie! (*Pasirodo tarpduryje vienuose marškiniuose, bestumdamas pro duris Juliją*). Kas čia darosi, ar velniai užsėdo! Kas čia, iš kur? Buvau vienas, o dabar, pandze, saugok, Dieve, atsiradau.... (*Ūmai grįžta*).

BARBORA (*rodydama į užpečkį:*) Ir Ragaišienė čia....

RAGAIŠIENĖ (*atsistoja nuliūdusi, stovi sunėrus rankas*).

KATRYTĖ (*įbėga nusigandusi, apsigaubusi su užklote*). Kas čia do triūkšmas? Kas pasidarė? Dieve, mylėk, kaip nusigandau, tik atgulau, girdžiu tokią baisybę, maniau, kad degame....

DAUNORAS (*pamatęs Juliją:*) O tu čia ko? Taip tu man! (*Pamatęs įbėgantį Arvidą, nutilsta*).

ARVIDAS (*įbėga užsimetęs ant pečių švarką, basas*). Pandze, pasakykit man kas čia pasidarė?! (*Pamatęs Daunorą, atšoka ir ilgai tyli nusiminęs, laiks nuo laiko pradeda nekantriai vaikščiot, atmetęs vieną ranką užpakalin*).

JULIJA (*puola tėvui prie kojų*). Dovanok, tėveli! Nežūdyk manęs!....

BARBORA (*karštai, bėgiodama, trepinėdama:*) Kaip tai?!.... dovanot! Kas tai matė bėgti su bernu per laukus, tai baisus papiktinimas, kurio nė Dievas, nė žmonės negali atleisti.

ANTANAS. Atleiskite mums! Męs nekalti, taip męs mylimės, taip.... taip mums sunku be kits kito....

BARBORA. Niekad! Kas tai matė! Ar tai gražu. Męs išsigandome, mislyjame, kad kaszin kas pasidarė, kad išėjus nuo pusdienio su ploviniais

paskendo upelyje, kad.... Toks baisumas, toks bjaurumas.... Ir tik štai rasta gromata (*rodo laišką*) atidarē mums akis....

RAGAIŠIENĒ. Vyrai, moterįs! Taip nieko nebus! Kalbēkite kaip žmonēs! Atminkite, kad gal taip Dievo buvo likta.... Kam kliudyt jų gražiausiems jausmams, juk ir beto jie ilgai kentē.

DAUNORAS (*rūsčiai:*) O tau kas?! Kentē? Bet kas tam kaltas ir už ką aš, vadinasi, męs turime dabar.... (*Užsimąsto*).

ANTANAS (*griaudžiai:*) Dovanokite mums ir....

BARBORA (*karštai:*) Ne, negalima, taip negražu.... Kur tai girdēta, kad be tēvų žinios....

ANTANAS. Ar da negana, ar nematote, nežinote tamstos....

DAUNORAS. Et, vadinasi, matome, bet taip negalima. Antrą-gi atsukus, ką čia mums apie tai, vadinasi, kalbēti....

BARBORA. Žinoma, žinoma.... Ką paskui žmonēs kalbēs....

DAUNORAS. Hm.... taip, vadinas!.... žmonēs sau, o męs irgi, vadinasi, savo proto neturime nustoti. Nepridera mums tokiu būdu, turime tuojaus važiuoti ir gana.... (*Julijai*). Žiūrēk tuojaus savo daigtus.... Taip tu man! Pakelsiu aš tau pirtį, vadinasi....

BARBORA. Duok jai, kad žagsētų....

ANTANAS. Bet-gi tamstos....

JULIJA (*verkdama, sudējus rankas:*) Tēveli brangiausis, neatimkite nuo manęs mano Antaniuko.... Taip aš jį myliu.... negaliu be jo....

DAUNORAS. Jokio bet! Aš jau senai, vadinasi, pasakiau, kad ne. (*Arvidui*). O kaip-gi tamsta manai?

Arvidas (*sumišęs*). Ką?.... kaip manau?!.... Saugok, Dieve, ką jaučiu.... ką jis padarē tas beprotys.

Antanas. Tēve, tik pamislyk tamsta!....

Daunoras. Cha! cha! cha! Pamislyk!

Barbora. Dieve, susimylēk, kas bus, kai sužinos parapija. Kuningas iškeiks iš ambonijos.

Antanas (*karštai:*) Tekeikie sau. Prakeiksiu ir aš, kaip tas nelaimingas bajorystes, taip ir jus su visais atkaklumais. Gerai juk žinote ir suprantate, kas čia kaltas, tik nenorite susiprasti, nors jau senai būtų laikas.... Nereikalingos, rodos, jokios kalbos ir aiškinimai, todēl jai tamstos ne, tai ir aš.... aš irgi....

Arvidas (*karštai:*) Ką tu da?! Jau matai ką padarei.... Bet ką dabar bedaryt?

Daunoras. Skirties ir gana, vadinasi....

Antanas. Niekas Tamstų neriša.... Tik męs (*paēmēs Juliją už rankos*) nuo šios valandos liksime drauge. (*Julija šluosto ašaras*).

Barbora. Niekuomet! Galvą padēsiu, nedaleisiu....

Antanas (*prieidamas su Julija prie Daunoro:*) Tēve, atsileiskite, meskit šalin kerštus ir, dovanoję mums, nebekliudykite mudviejų gyvenimui.... Juk męs niekam pikto nedarome....

Barbora (*neramiai:*) Da bent....

Arvidas (*suminkštintas:*) Na-gi, pandze, gyvenimui pikto.... Gal ir gerai būtų geruoju, taip sakant, pandze, kaimyniškai.... (*Prisiartinęs prie Daunoro:*) Kaimyne! Aš tikras, kad jie per tai mums nieko pikto nepadarys, todēl jau regis vis viena! O ką ir kaip męs nepūstume irgi vargiai juos besulaikysim. Ar ne geriaus baigt. Kas gero, kad męs visą amžių pūtēmēs vienas

prieš kitą? Nieko juk nenugąsdinome, pasilikę kuom buvę. Jie-gi, kaip matai, kitaip eina.

DAUNORAS. Na-gi.... vadinasi....

ANTANAS (*skubiai bučiuodamas tēvui ranką:*) Dēku, tēvel.... išsiteisiu aš už viską....

JULIJA (*bučiuodama savo tēvui ranką, griaudingai:*) Atleisk, tēte....

DAUNORAS. Jau nusiramink, vaikeli.... Vienok, nors pabēgai, bet turēsi, vadinasi, grįžti pasiimti kraitį, nes šio, vadinasi, (*rodo jos ryšį*) mažokai....

ANTANAS (*paēmęs Juliją už rankos:*) Palaiminkite mus!

BARBORA. Kaip tai?

DAUNORAS, ARVIDAS ir RAGAIŠIENĒ (*skubiai:*) Telaimina jus Dievas!

ARVIDAS (*priējęs prie Daunoro:*) Mums irgi, pandze, laikas susivienyt ir gyventi žmoniškai, be vaidų, pandze. (*Bučiuojasi*).

DAUNORAS (*besibučiuodamas:*) Laikas, kaimyne, vadinasi, laikas, nes prieš vēją nebepapūsi.

(*Galas*).

"LIETUVOS" REDAKCIJOJ GAUNAMOS ŠIOS KNYGOS

No.		Kaina
4	Alluma, ir kitos pasakos, Guy de Maupassant'o	35c
27	Gyvenimo mokykla. Parašē Orrison Svett-Marden. $1.25 Apdaryta	$1.50
35	Gyvenimo Vaizdeliai (gražios pasakaitēs)	15c
43	Pasakos iš gyvenimo Vēlių beí Velnių $1.50. Apdaryta	$2.00
44	Iš mano atsiminimų (Petro Pietario Raštai)	75c
63	Karēs laukuose	75c
67	Lietuviškos Pasakos Yvairios. Dalis I. $1.25. Apdaryta	$1.50
68	Lietuviškos Pasakos Yvairios. Dalis II. $1.25. Apdaryta	$1.50
70	Lietuviškos Pasakos Yvairios. Dalis IV. $1.25 Apdaryta	$1.50
c71	Laikrodininko atsiminimai. Pasak. Erkman-Šatrianą	15c
76	Maxim Gorkij. Pasakojimai	25c
90	Ölitipa. Pasaka	25c
97	Pamokslai Išminties ir Teisybēs	50c
98	Pragaro atgijimas. Parašē L. Tolstoj	10c
100	Pasaka apie Kantrią Aleną	20c
103	Pasaka apie Adomą ir Jievą	10c
114	Ponas ir Bernas. Parašē L. Tolstoj	15c
120	Po priegloba Šventenybēs	25c
124	Robinsonas Kruzius, morališka pasaka	25c
130	Revoliucijos žmonēs, parašē A. Niemojewski	20c
132	Rymas (romanas). Parašē Emile Zola, $1.25. Apdaryta	$1.50
134	Sidabrinis Kryželis	50c
185	Žmogus Nepliuškis	10c
200	Akis už akį, dantys už dantį	10c
210	Dēdē atvažiavo (komedija teatrui)	20c
225	Geriaus vēliaus, negu niekad	15c
257	Kuningo Gramulos raštinyčioje (komedija)	10c
262	Mindaugis Lietuvos karalius	25c
264	Milijonai Vandenyj	10c
286	Pirmi Žingsniai	20c
295	Pietro Caruso (Drama)	10c
302	Šiaurēs Karžygiai, keturių veiksmų tragedija, parašē H. Ibsen	25c
331	Žilē galvon — velnias vuodegon (Komedija)	10c
381	Gyvybē (kantatas) ir kitos trumpos poēmos, parašē Jonas Viskoška	15c
397	Keplos Kančios	10c
436	Revoliucijos Dainos	15c
442	Svajus arba vaizbos siekimo augštybēs. Trag-Poēma, par. J. Viskoška	40c
471	Akyvi apsireiškimai sviete	25c
472	Apsireiškimai Atmosferoj arba Meteorologija 75c. Apdaryta	$1.00
473	Apie žemę ir kitus svietus, jų buvis ir pabaiga 75c. Apdaryta	$1.00
480	Bioliogija arba mokslas apie gyvus daigtus	40c
490	Dvi kelioni į tolimą šiaurę	20c
507	Gamtos Istorija	50c
508	Gamtos pajiegos ir kaip iš jų naudotis	50c
516	Iš kur atsirado naminiai gyvuliai ir auginami augmenys?	20c
1525	Ranvedis gromatų rašymui	35c

525 Kaip gyvena augmenys 35c
526 Kada ir kokiu budu svietas susitvērē 35c
527 Kada ir kokiu budu gali kada nors svietas pasibaigti 35c
545 Nematomi priešai ir draugai žmonių 30c
548 Oras, vanduo, šviesa ir šiluma 40c
553 Paējimas organiško svieto 35c
566 Senų gadynių išnykę gyvi sutvērimai $1.00. Apdaryta $1.25
569 Svieto pabaiga 10c
597 Žvērys ir žmogus, $1.00. Apdaryta $1.25
606 Airija. Lapai iš istorijos Airijos 15c
630 Ethnoliogija arba mokslas apie žemēs tautas $2.00. Apdaryta....$2.50
641 Geografija arba žemēs aprašymas $2.00. Apdaryta $2.50
643 Gadynē šlēktos viešpatavimo Liet. Parašē Dr. J. Šliupas. $1.50. Apd.$2.00
655 Istorija abelna. I tomas $1.00 Apdaryta $1.50
657 Istorija Suvienytų Valstijų Šiarinēs Amerikos $1.00. Apdaryta..$1.25
658 Istorija Chicagos Lietuvių $.100. Apdaryta $1.50
678 Lietuvių pratēviai Mažojoje Azijoje 800 m. prieš Kristų 50c
722 Trumpa Senovēs Istorija $1.00. Apdaryta ....$.125
830 Rašto istorija $1.00. Apdaryta $1.25
851 Apie turtų išdirbimą 35c
856 Aukos karēs Dievui 10c
861 Dr. J.Basanavičius. Lenkai Lietuvoje, pusl. 41. .... 15c
907 Kaip žmonēs su ponais kovojo? parašē A. J-tis.................. 10c
908 Ko mums reikia pirmiausiai? 20c
921 Labdarybē Pirmiaus ir Dabar 10c
925 Moteris ir jos vieta žmonijoje 15c
946 Priedelis prie lietuviško klausimo 10c
970 Tautiškos politikos knyginēlis 10c
1102 Auginimas ir maitinimas mažų kudikių 10c
1135 Hygiena. Daktarška knygelē 35c
1140 Išsivystymas vaisiaus gyvunų 10c
1152 Kaip geraiusiai laidoti numirēlį 10c
1157 Koks privalo buti vaikų auginimas ir auklējimas, Dr. J. Šliupas.. 35c
1176 Pamatas visokiai reformai 30c
1209 Angliškos kalbos vadovēlis. Sutaisē J. Laukis 25c
1300 Rankvedis Angliškos kalbos $1.25. Apdaryta ....$.150
1326 Žodynas, Lietuviškai-Angliškas, Dalis I, $1.75. Apdaryta $2.00
1327 Žodynas, Angliškai-Lietuviškas. Dalis II, $3.00. Apdaryta $4.00
1328 Žodynas, liet.-angl. ir angl.-liet. $6.00
1329 Žodynas. Abi dali vienoje knygoje, pilnai skuroje apdirbtas $7.00
1362 Gyvenimas Šv. Tēvo Popiežiaus Benedikto IX. 25c
1498 Lietuviškas Sapnininkas 50c. Apdaryta 65c
1515 Naujas pilnas Orakulas $2.50. Apdaryta $3.00
1521 Paslaptys magijos bei spiritizmo šviesoje mokslo (monų knyga).... 50c
1525 Rankvedis gromatų rašymui 35c

A. OLSZEWSKI, 3252 So. Halsted st., Chicago, Ill.

